

Mannerheimintie 107
00280 Helsinki

4.2.2016

Oikeusministeriö ja Ihmisoikeuskeskus

VIITE Kutsu 11.1.2016 OM 13/021/2015

ASIA Kuulemistilaisuus liittyen Valtioneuvoston kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmisteluun

Invalidiliitto kiittää Kansallista ihmisoikeustoimintaohjelmaa valmistelevaa Valtioneuvoston verkostoa ja Ihmisoikeuskeskusta mahdollisuudesta tulla kuultavaksi toimintaohjelmaan mahdollisesti sisällytettävistä tavoitteista ja toimenpide-ehdotuksista.

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edustaa 155 jäsenyhdistyksensä kautta 32 000 fyysisesti vammaista ja toimintarajoitteista suomalaista. Toiminta-ajatuksensa mukaisesti Invalidiliitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintakyvyltään erilaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Tästä näkökulmasta Invalidiliitto haluaa nostaa tähän lyhyeen puheenvuoroon kolme näkemysemme mukaista keskeisintä ihmisoikeusnäkökulmaa vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien turvasta.

TALOUDELLISESTA KRIISISTÄ EI SAA AIHEUTUA IHMISOIKEUSKRIISIÄ

Vaikeavammaisuus

Vaikeimmin vammaisten subjektiiviset oikeudet on turvattava täsmällisellä ja tarkkarajaisella lainsäädännöllä, eikä sen toteutumista tule jättää päätöksentekijän tai markkinoiden armoille. Vaikeavammaisten henkilöiden määrä on vähäinen. Muun muassa tämän johdosta heidän tarpeensa jäävät usein huomioon ottamatta. Vaikeimmin vammaiset ovat myös vähemmistö vammaisten joukossa ja heidän peruselämän edellytykset ovat riippuvaisia vammaispalveluista, kuten henkilökohtaisesta avusta. Kyseessä on vähemmistöryhmä, jonka oikeusturva, perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää vaikeavammaisten ihmisten oikeuksien erityisen turvaamisen. **Oikeusturvan ja perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta heikommassa asemassa olevan ryhmän kohdalla vallitsee paradoksi; yhtäältä he**

ovat vähiten suojattuja ja toisaalta heihin kohdistuu keskimääräistä suurempi kontrolli. Vaikeavammainen henkilö joutuu keskimääräistä useammin alemman asteisten – siis muun kuin lainsäädännön – säädösten ja piilonormien kohteeksi. Muun muassa jatkuvan auttamissuhteen yksi ei-toivottu seuraus on, että se merkitsee aina suhteellista vapaudenriistoa. Intimiteettisuojaus loukkaus ei ole aina tietoista tai harkittua, vaan esimerkiksi hyvässä ja vilpittömässä tarkoituksessa laadittu ”huolto- ja hoitosuunnitelma” voi huomaamatta sisältää selviä intimiteettisuojaus loukkauksia. Yksilön perusoikeuksista lähtevä laillisuus on aina kaikissa oloissa voitava saada tutkittavaksi. **Viranomaisilla tai muilla toimijoilla ei saa olla mahdollista rakentaa lainsäädännön päälle omia toimintakäytäntöjään, jotka viimekädessä kaventavat oikeusturvaa. Siksi vaikeavammaisten oikeudet tulee nostaa erityiseksi ihmisoikeuksien arvioinnin kohteeksi.**

Köyhyys

Taloudelliset oikeudet vaarantuvat vammaisten ihmisten kohdalla, joilla on heikko mahdollisuus työllistyä ja tätä kautta hankkia kohtuulista toimeentuloa. Tyypillistä on, että vamma aiheuttaa samalla myös keskimääräistä suurempaa palvelutarvetta. **Asiakasmaksut eli asiakkaiden maksama osuus palvelujen kustannuksista ovat jatkuvasti nousseet säästötoimien johdosta, esim. eri maksukatot yhteensä ovat jo esim. kolme kertaa korkeammat kuin Ruotsissa perittävät asiakasmaksut.** Nyt ollaan lähellä sitä tilannetta, että välttämättä paljon palveluja tarvitsevat vammaiset ihmiset eivät kykene käyttämään heille kuuluvia julkishallinnon subventoimia palveluja yhdenvertaisesti **mikä aiheuttaa erityisesti terveyserojen, syrjäytymistä ja köyhyyttä.**

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Suomi on allekirjoittanut 30.3.2007 YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä sitä koskevan valinnaisen pöytäkirjan. Tästä huolimatta Suomi ei ole edelleenkään ratifioinut sopimusta, vaikka näin on toiminut globaalisti sekä Euroopan laajuisesti melkein kaikki valtiot, mukaan lukien Euroopan Unioni. Tätä on pidettävä häpeällisenä ja **Suomen valtion on ratifioitava yleissopimus välittömästi.**

Helsingissä 4. helmikuuta 2016

INVALIDILIITTO RY

Petri Pohjonen

Anssi Kemppi

Toimitusjohtaja

Järjestöjohtaja

Erityisasiantuntija: Elina Akaan-Penttilä, lakimies

elina.akaan-penttila@invalidiliitto.fi, 044 765 066